

ТРУЛСКИ ИЛИ ПЕТО-ШЕСТИ САБОР – ИСТОРИЈСКО-КАНОНСКИ АСПЕКТ НЕКИХ ПРАВИЛА ОВОГ САБОРА

Радомир В. ПОПОВИЋ

Православни богословски факултет, Универзитет у Београду, Београд,
Република Србија

У историји Цркве VII век је остао у успомени по великом броју црквених сабора на којима су решавана многа црквено-канонска питања која су потресала Цркву. Један од таквих сабора био је Трулски сабор који је одржан у Константинограду од 1. септембра 691. до 31. августа 692. године. Назив или име „Трулски,“ добио је по томе што је одржан у царској палати, односно у царском дворцу. Сазвао га је Патријарх константиноградски Павле III (687-693) у време цара Јустинијана II (685-695). Вишеструки су разлози сазивања и одржавања овог сабора који је трајао годину дана, а присуствовало 227 епископа из целе хришћанске васељене. Сабор се највише бавио црквено-правним или црквено-дисциплинским питањима и донео је највећи број канона или црквених правила која су ушла у све црквено-канонске и правне зборнике, а има их укупно 102.⁴⁶ Пошто је сабор одржан само десет година после Шестог васељенског сабора, он се сматра да је његов продужетак или наставак, у сваком случају, допуна. Овај сабор је допуна у смислу да претходна два Васељенска сабора нису били у прилици да доносе каноне или правила, тако да је главна преокупација овог сабора била управо доношење канона којима се регулише црквени поредак и уређење. Зато сабор има и назив „пето-шести,“. Занимљиво је како Оци овог сабора изражавају своју велику благодарност цару Јустинијану II који је сходно већ утврђеном предању и пракси сазвао овај сабор. У својој поздравној речи цару Оци наводе и разлог окупљања овог сабора: „Пошто су пак два Света васељенска сабора, један у време Јустинијана,⁴⁷ и други у

⁴⁶ Српски превод канона Пето-шестог сабора: [9, р. 427-594]; [2, р. 135-200]; [4, р. 205-233].

⁴⁷ Мисли се на Пети васељенски сабор 553. године у Цариграду у време цара Јустинијана I (527-565).

време побожне успомене бившег нашег цара Константина Погоната,⁴⁸ оца твоје кротости, који, светоотачки објаснивши тајну вере, нису уопште писали свештене каноне, као што су то остала Света четири васељенска сабора ... Зато је овај цар „одредио да се окупи овај свети и богосабрани Сабор васељенски, да би се, састанком и сагласношћу многих на једном месту постигло оно о чему си се ти старао као о потребноме, и, ако је нешто од јелинског или јудејског зла остало помешано са зрелим житом Истине, да се и то као кукољ ишчупа из корена и чиста се жетва Цркве покаже. Ради тога, дакле, по заповести твога благочешћа сабравши се у овом богочуваном и царском граду, написали смо свештене каноне. Стога молимо твоју побожност, да, као што си позивним писмом почаствовао Цркву, тако и благочестивим потписом потврдиш свршетак свега одлученог...“⁴⁹ Дакле, сабор се бавио канонско-правним питањима којима се нису бавила два претходна Васељенска сабора, зато се у поздравном обраћању изричито каже: „Пошто пак два Света васељенска сабора сабрани у овом царском и богочуваном граду, ... нису уопште писали свештене каноне, као што су то остала Света четири васељенска сабора, којим се народи удаљавају од лошег и понижавајућег понашања, а преводе се на бољи и узвишенији живот ... одредио је да се окупи овај Свети и богосабрани васељенски сабор...“ [2]. Одлуке свих Васељенских сабора, као што је познато, на крају су потписивали и цареви који су и сазивали саборе што је саборским одлукама давало углед и снагу државних закона којих су се сви поданици царства морали придржавати.

На Трулском или Пето-шестом сабору узело је учешћа више епископа него на Петом васељенском сабору. Било их је укупно 227, док је саборске одлуке потписало 211 присутних, од којих је Амастријског епископа Зоила заступао на сабору и потписао се ђакон Георгије, док је Маманта епископа из Анеморија заступао презвитер Јован и потписао саборске одлуке. Већи број епископа овог сабора није узео учешћа на Шестом васељенском сабору, било их је само 43. Сабору из објективних разлога није присуствовао Римски епископ, у то време папа Сергије I. (687-701). [10] Њега је на сабору заступао и саборске одлуке потписао Василије

⁴⁸ Шести васељенски сабор 680-681. године у Цариграду у време цара Константина Погоната (668-685).

⁴⁹ *Поздравна реч Светих Отаца цару Јустинијану II*. Српски превод у: [2, р. 201-203]. Изворни текст: *Mansi XI*, 930-936; PG 137, 501-508. [2, р. 127-129].

митрополит града Гортина на Криту, пошто је у том периоду ово острво у Средоземном мору било под јурисдикцијом римске катедре.

Сви учесници сабора су се потписали, како следи: на првом месту је потпис цара Флавија Јустинијана „који је сагласан са свим што је одлучено,,. Затим следе потписи: Павле, недостојни епископ Константинграда, новог Рима; Петар, недостојни епископ великог града Александрије; Анастасије, смирени епископ светог града Јерусалима; Георгије, смирени епископ Антиохије; Јован, недостојни епископ Јустинијанопоља; Киријак, недостојни епископ Кесарије у Кападокији; Стефан, недостојни епископ Кесарије у области Азије; Василије епископ Гортине – митрополије Крита, заступник Свете римске цркве; Стефан, смирени епископ Анкире у Галатији; Сисиније, митрополит у Дирахиону; Петар, епископ у Никомидији у области Витиније; Георгије, епископ у Никеји у области Витиније; Јован, епископ у Халкидону у области Витиније; Леонтије, епископ у Севастiji у области Јерменије; Јован, епископ у Амасији у области Хелеспонта; Јован, епископ у Сиди у области Памфилије; Јован, епископ у Пампеопољу у области Киликије; Исидор, епископ у Аназарву у области Киликије; Макровије, епископ у Селевкији у области Исаврије; Јустинијан, епископ у Тијани у области Кападокије; Сергије, епископ у Гангри у области Пафлагоније; Кипријан, епископ у Клавдиупољу у области Онореата; Константин, епископ у Пасинунту у области Галатије; Сисиније, епископ у Ставропољу у области Карије; Илија, епископ у Иконији и области Ликаоније; Стефан, епископ у Антиохији у области Писидије; Јован, епископ у Перги у области Памфилије; Теопемпт, епископ у Јустинијанопољу или Мокису у области Кападокије; Теодор, епископ Фаситски у земљи Лаза; Тиверије, епископ у Трајанопољу из племена Фрига; Илија, епископ у Досиму у области Друге Јустинијане; Георгије, епископ у Узуси у земљи Тракији; Теогност, епископ Помпеопољу у области Пафлагоније; Стефан, епископ у Смирни у области Азије; Захарије, епископ Леонтопоља у Исаврији; Теопемпт, епископ у Апамеји у области Витиније; Мојсије, епископ Гермиатски у области Витиније; Сисиније, епископ у Митилени на острву Лесбос; Георгије, епископ у Силаврији у области Европе; Георгије, епископ града Карова; Теофилакт, епископ у Ментимни; Јован, епископ у области Витиније; Георгије, епископ Херсонски; Теодор, епископ у Котраду у области Исаврије; Епифаније, епископ у Евхаити код Еленопоља; Георгије, епископ града Енит у Тракији; Теодор, епископ у Комулиани; Мамал, епископ у Месимврији; Павле,

епископ града Термин у области Хелеспонта; Јован, епископ Авидски у области Хелеспонта; Андреј, епископ Милитопољски у области Хелеспонта; Ставракије, епископ у Адранији у области Хелеспонта; Андреј, епископ града Филипа; Силуан, епископ града Лимна; Андреј, епископ у Амфипољу; Исидор, епископ у Едеси; Маргарит, епископ у Стобију (-данас Штип у Северној Македонији); Павле, епископ града Нисе у Кападокији; Теодор, епископ града Терм у Кападокији; Платон, епископ у Кискису у области Кападокије; Георгије, епископ Камахе у Јерменији; Мама, епископ Тиверијадски; Зоит, епископ Хрисопоља у области Азије; Павле, епископ у Принеју у области Азије; Патрикије, епископ у Протомеандропољу у области Азије; Антоније, епископ Ипенски у области Азије; Јован, епископ Анејски у области Азије; Георгије, епископ у Палеопољу у области Азије; Сисиније, епископ у Ниси у области Азије; Јован, епископ града Фокеј у области Азије; Јован, епископ града Сион у области Азије; Зотик Варетски у области Азије; Мирон, епископ града Тралејева; Григорије, недостојни епископ града Калантов у области Азије; Стефан, епископ Магнезије, област Емилија; Григорије, епископ града Еваз у области Азије; Никита, грешни епископ града Кидонија на острву Крит; Сисиније, епископ Херониса на Криту; Теопомпт, епископ Кисама на Криту; Григорије, епископ града Тавија у области Галатије; Јован, епископ Јулиопоља у области Галатије; Михаило, недостојни епископ града Аспона у области Галатије; Андреј, по Божијој милости епископ града Мнизен у области Галатије; Стефан, епископ Виринопоља у области Галатије; Јован, епископ града Сестон у области Лидије; Анастасије, недостојни епископ Меонитопоља у области Лидије; Теодот, по милости Божијој епископ Аврилиопоља у области Лидије; Јован, епископ града Дисколије у области Витиније; Сисиније, епископ Васиопоља у области Витиније; Георгије, епископ града Кадосејев у области Витиније; Јован, смирени епископ града Еленопоља у области Витиније; Јован, епископ града Неокесарије у области Витиније; Симеон, епископ града Теотокијан у области Витиније; Косма, епископ града Пренетов у области Витиније; Теодор, епископ града Нова Јустинијана у области Витиније; Исидор, епископ града Гордосервон у области Витиније; Анастасије, епископ Линоје у области Витиније; Тат, епископ града Коливраса у области Памфилије; Теодор, епископ града ... у области Памфилије; Конон, епископ Коракисија у области Памфилије; Георгије, епископ града Сидрејев у области Памфилије; Калиник, епископ града Колониат у Великој Јерменији; Фотије, по благодати Божијој

епископ христољубивог града Никопоља у Великој Јерменији; Григорије, епископ града Јуталејев у Великој Јерменији; Фотије, недостојни епископ града Амасије у области Хелеспонта; Сергије, епископ Андрапски; Фотије, епископ града Ивор у области Хелеспонта; Георгије, епископ града Зилон; Јован, епископ града Курукути у области Киликије; Петар, епископ града Зефирија у области Киликије; Василије, епископ града Епифаније у области Киликије; Павле, епископ Иринопоља у области Киликије; Теодор, епископ града Каставлов; Сисиније, епископ Китидиопоља; Теодор, епископ града Олви у области Исаврије; Павле епископ у области Исаврије; Сисиније, епископ града Силуанов у области Исаврије; Косма, епископ града Далисанда у области Исаврије; Георгије, епископ града Иринопоља у области Исаврије; Захарије, епископ града Антиоха; Стефан, епископ града Адраса у области Исаврије; Петар, епископ Келендереја у области Исаврије; Косма, епископ Дометиопоља; Василије, епископ Ивидинга у области Исаврије; Марко, епископ Зинопља у области Исаврије; Марко, епископ Зинопља у области Исаврије; Дометије, епископ Титопоља у области Исаврије; Георгије, епископ Аврамиаса у области Јерменије; Јован, епископ Кукуса у области Јерменије; Јован, епископ Фавстинопља у области Кападокије; Стефан, епископ града Сасим у области Кападокије; Георгије, по милости Божијој ђакон свете цркве града Амастрида у области Пафлагоније који је заступао свог епископа Зоила; Георгије, епископ Јунопља у области Пафлагоније; Фока, епископ града Дадивров; Јован, епископ града Сорон у области Пафлагоније; Георгије, епископ Кратије; Стефан, епископ града Онореат у области Ираклије; Нарсис, епископ Керасунтски; Дометије, епископ Полемоније; Соломон, епископ Келаније у области Галатије; Теодор, епископ Аморије у области Галатије; Теодор, епископ града Трохнад у области Галатије; Сигерма, епископ Оркосета у области Галатије; Георгије, епископ града Синад у области Галатије; Елпидије, епископ Терма у области Галатије; Зимарх, епископ града Сидим у области Ликаоније; Георгије, епископ Инианда у области Ликије; Теодор, епископ града Аразов у области Ликије; Јован, епископ у Тлати у области Ликије; Зина, епископ града Пинариа у области Ликије; Георгије, епископ града Ксант; Теопемпт, епископ града Тротоликија у области Карије; Георгије, епископ града Иларим у области Карије; Георгије, епископ града Антиохије у области Карије; Теодор, епископ града Ираклија у области Карије; Магн, епископ града Еризон у области Карије; Евгеније, епископ града Трапез у Пакатијани; Андреј, епископ града Еригап у Пакатијани;

Кирик, епископ града Анкире у Пакатијани; Платон, епископ града Севастија у Пакатијани; Филип, епископ града Кадов у Пакатијани; Теодор, епископ града Пемпов у Пакатијани; Василије, епископ Колоније у Пакатијани; Анастасије, епископ Тавериопоља у Пакатијани; Косма, епископ града Коласај у Пакатијани; Григорије, епископ града Езијан у Пакатијани; Јован, епископ Сомва; Јован, презвитер свете Божије цркве града Анеморија, заступник епископа Маманта; Леонтије, епископ града Дорилеја у области Салутарије; Александар епископ града Наколејев у области Салутарије; Патрикије, епископ Примнисева у области Фригије; Теодор, епископ града Мидана у области Салутарије; Агапит, епископ града у области Салутарије; Јован, ђакон свете цркве града Котизов, заступник свог епископа; Константин, епископ града Варита у области Ликаоније; Јевстатије, епископ града Амиланд у области Ликаоније; Конон, епископ града Асадов у области Ликаоније; Теодосије, епископ града Веринов у Ликаонији; Лонгин, епископ града Мистианов у Ликаонији; Кирик, епископ града Дервиа у Ликаонији; Александар, епископ града Сумандов у Ликаонији; Павле, епископ града Созополит у области Писидије; Теодор, епископ града Виндеја у области Писидије; Марин, епископ града Филомилија у области Писидије; Сисиније, епископ града Манопоља у области Писидије; Георгије, епископ града Галаја у области Писидије; Константин, епископ Мамвидеја; Конон, епископ Лаодикије у области Писидије; Јован, епископ града Аладејев у области Писидије; Патрикије, епископ града Лимнеје у области Писидије; Конон, епископ града Синианда у области Писидије; Стефан, епископ града Тиасеј у области Писидије; Петар, епископ Селевкије; Платон, епископ града Мандеје у области Памфилије; Захарије, епископ града Лагинов у области Памфилије; Георгије, епископ града Кодрилев у области Памфилије; Павле, епископ града Силеј у Памфилији; Константин, епископ града Евдокијада у Памфилији; Јован, епископ града Адриан у Памфилији; Теодор, епископ града Доаринов у области Кападокије; Конон, епископ града Колонија у области Кападокије; Јевстатије, епископ града Парнаса у области Кападокије; Михаило, епископ Назианза у Кападокији; Фавстин, епископ у земљи Гигана; Јован, епископ града Петров у земљи Лаза; Стефан, епископ града Парија; Георгије, епископ града Теорина; Исидор, епископ града Сам; Јован, епископ града Мосинеј у области Фригије; Стефан, епископ града Атад у области Фригије, и Маријан, епископ града Катаризов у области

Јерменије.⁵⁰ Овим се завршава списак епископа учесника сабора са назнаком места, односно града и области где су били епископи. Лако се примећује да је велика већина епископа на овом сабору била са Истока, а ретки су епископи из западне Европе.

САБОРСКА ПРАВИЛА – КРАТАК ИЗБОР И ПРЕГЛЕД

Следујући уобичајену праксу ранијих сабора, Трулски сабор у свом првом канону потврђује све одлуке претходних сабора и изричито их наводи. Најпре се помиње Први васељенски сабор у Никеји 325. године и осуда „безбожног Арија,, и његове јереси. Потврђује се вера сто педесет Светих Отаца у Цариграду на Другом васељенском сабору 381. године. Овај сабор је потврдио веру у Светога Духа, а против „скверног Македонија,,. Такође је на овом сабору осуђен и јеретик Аполинарије који је погрешно учио да је Господ приликом оваплоћења „узео тело без ума и душе,,. Запечаћено је и потврђено догматско учење донесено на Трећем васељенском сабору у Ефесу 431. године против јеретика Несторија који је погрешно учио „да је један Христос посебно човек и посебно Бог,, и из овога проистекло његово јеретичко учење да је Дјева Марија не Богородица, већ „човекородица,, или „Христородица,,. Четврти или Халкидонски сабор 451. године осудио је монофизите и јеретике Евтиха и Диоскора који су погрешно сливали природе у Христу. Значај Петог васељенског сабора у Цариграду 553. године је у томе што је осудио јеретика Теодора Мопсуестијског, који је био Несторијев учитељ у вери, затим је осуђен Ориген, Дидим и Евагрије због њихових јеретичких учења. Такође је овај сабор осудио Посланицу коју је написао Теодорит Кирски против Светог Кирила Александријског и његових дванаест поглавља или анатематизама у којима осуђује јеретичка учења која се односе на оваплоћење Господа Христа. Најзад, Оци Трулског сабора исповедају веру потврђену на Шестом васељенском сабору 680-681. године у Цариграду. Значај овог сабора је у томе што је потврдио веру Цркве да у Господу Христу сапостоје два природна хтења или воље и две природне енергије или дејства. Осуђени су по имену јеретици монофизити или монотелити: Теодор Фарански, Кир Александријски, Хонорије Римски, Сергије, Пир, Павле и Петар – патријарси Цариградски, као и Макарије Антиохијски и његови ученици -

⁵⁰ Попис епископа учесника сабора учињен је према: [1, р. 298-306].

Стефан и Полихроније. На самом крају овог канона или правила једноставно се каже да сви они који сеprotиве вери потврђеној на Васељенским саборима „нека буду искључени и избрисани из именика хришћанског„⁵¹

Значај 2. канона овог сабора са црквено-историјске тачке гледишта је у томе што на једном месту сумира важност и значај свих канона које је Црква донела на Васељенским и Помесним саборима, а такође и правила или каноне Светих Отаца, чија имена се наводе. На првом месту су *Апостолска правила* којих има 85. На крају канон једноставно закључује: „Нико не може горепоменуте каноне мењати, или укидати, или мимо изложених канона примати друге лажно писане састављене од неких који покушаше да изврћу Истину„ [9]; [2]; [4] Овим се потврђује опште-црквени и васељенски значај ових канона који су обавезни за целу Цркву на васељенском нивоу.

Занимљиве су одредбе 3. канона овог сабора које говоре о браку свештенослужитеља, односно свештеника и ђакона. Одредбе овог правила су одраз времена и прилика у којима је оно настало. Потврђује се древна пракса да свештена лица не могу ступати у брак после рукоположења, а ожењени могу примити Свету тајну свештенства. У канону се помињу они који су два пута ступили у брак – они не могу бити свештенослужитељи. Исто правило за такве предвиђа да, ако се покају и раскину други брак, остају извесно време под епитимијом, и „да им се опрости грех незнања„.

Неколико канона Трулског сабора бави се Светом тајном Крштења. Тако 78. правило каже да они који хоће да се крсте најпре треба да се науче хришћанској вери. На епископу или свештенику је да провери колико су кандидати за крштење достојни ове Свете тајне. У правилу 84. говори се о деци за коју није могуће доказати да ли су крштена. Ипак их треба крстити да не би, стицајем непредвидивих околности, остала некрштена. Правило 59 говори о томе да Свету тајну крштења треба обављати у храму, а не у приватној кући. По благослову надлежног епископа Крштење се може обавити и ван храма, што ће у потоња времена, па и данас, постати уобичајена пракса.

⁵¹ За навођење канона овог сабора консултовани су следећи преводи и издања на српском језику: [9, р. 427-442]; [2, р. 135-139]; [4, р. 205-208]. Текст канона овог сабора на изворном грчком и црквенословенском језику видети: [8].

Веома актуелно питање у време овог сабора било је како поступати са расколницима и јеретичима који желе да се покају и врате у црквено јединство. Овом проблему је посвећено 95. правило овог сабора. Ово правило или канон, у ствари, само сумира већ, добрим делом, постојећу праксу у Цркви по овом питању. Правило јасно прописује три начина повратка оних који су отпали од Цркве. У прву групу ово правило убраја следеће јеретике: аријанци,⁵² македонијевци, [3]⁵³ новацијани,⁵⁴ четрнаестници⁵⁵ и аполинаријевци.⁵⁶ Они су најпре давали писмену изјаву и проклињали су – анатемисали јерес из које долазе. Над њима је вршена Света тајна Миропомазања. Наиме, Светим миром помазивано им је чело, очи, ноздрве, уста, уши, уз изговарање речи „печат дара Духа Светога,.. Овај канон у овом делу, у ствари, само понавља први део 7-ог канона Другог васељенског сабора.⁵⁷ Други део овог правила има у виду припаднике великих јереси који, ако се покају и желе да се врате Цркви, бивају крштавани. У такве јеретике овде су убројани: павликијани,⁵⁸ евномијевци,⁵⁹

⁵² Најкраћи и најјезгровитији преглед свих јереси дао је Преподобни Јован Дамаскин у свом делу *О јересима*. Аријанци погрешно уче о Господу Христу Сину Божијем говорећи да је Он створ Божји и „да је било времена када га није било,.. [3, р. 56].

⁵³ Реч је о јереси духобораца – погрешно учење о Духу Светом које је осуђено на Другом васељенском сабору у Цариграду 381. године.

⁵⁴ Овде је реч више о расколу него о јереси. Новат је био непомирљив према оним хришћанима који су се у току прогона одрекли од вере. По њему, они нису могли бити примљени у Цркву и ако су били спремни да се покају.

⁵⁵ *Четрнаестодневници* су познати по томе што су празник Васкрс славили 14-ог дана месеца нисана без обзира у који недељни дан пада тај датум. Васкрс се увек слави у недељу – дан Христовог васкрсења. Укратко о овом питању видети: [5, р. 27-46].

⁵⁶ Аполинарије је погрешно учио о Христовом оваплоћењу. Говорио је да Христос није оваплоћењем примио људску душу, већ је то био Логос Божји. Осуђен је као јеретик на Другом васељенском сабору 381. године.

⁵⁷ Овај канон видети: [7, р. 173 и 177].

⁵⁸ Павле Самосатски је погрешно учио о Христовом оваплоћењу – говорио је да је Господ Христос обичан човек сличан великим пророцима. [3, р. 52].

⁵⁹ Име носе по епископу Евномију Кизичком који је био строги аријанац – Син Божји Господ Христос чак није по суштини и свом бићу ни сличан Богу Оцу: [3, р. 61].

монтанисти⁶⁰ и савелијани.⁶¹ У ову категорију спадају и манихејци,⁶² валентинијани⁶³ и маркионити.⁶⁴ Са њима се поступало, како се каже у овом правилу „као са Јелинима,, односно незнабошцима. Пролазили су све припреме као оглашени, вршено је над њима заклињање, поучавани су у вери и тек тада су примали Свету тајну крштења. И најзад, трећи део овог канона има у виду јеретике несторијанце и монофизите који, ако се примају у Цркву треба „да поднесу писмену изјаву и да анатемишу своју јерес, и Несторија, и Евтиха, и Диоскора, и Севира,⁶⁵ и остале вође таквих јереси, ... и тако да примају Свето причешће,,⁶⁶ Дакле, јасно је да су несторијанци⁶⁷ и монофизити,⁶⁸ ако се покају и желе да приступе Цркви примани кроз Свету тајну покајања.

Једно од важних питања којима се бавио овај сабор јесте питање сазива и одржавања сабора епископа. Ово питање, свакако, није сасвим ново. Апостолско правило 37. јасно констатује да „два пута у години бивају сабори

⁶⁰ Монтанизам спада и у јереси, и у расколе. Одликовали су се строгим аскетским животом, били су строги према хришћанима који су у време прогона попустили у вери, апсолутно су одбацивали други брак.

⁶¹ Јеретик Савелије је погрешно учио тврдећи да не постоји Бог као Света Тројица – Бог је један, и само узима обличје Сина или Духа Светога.

⁶² Манихејци су били јеретици на просторима Персије. Признају два начела – добро и зло, светлост и таму, одбацују Стари Завет, Бог није створио цео свет.

⁶³ Јерес је добила име по Валентину који је одбацивао Стари Завет, порицао васкрсење умрлих, а Христос је тело донео са неба и није истински рођен од Дјеве Марије: [3, р. 35]

⁶⁴ Маркионити носе име по Маркиону који је пореклом из Понта у Малој Азији. Деловао је у Риму. Присталица је дуализма и докетизма, борбе добра и зла: [3, р. 40-41]

⁶⁵ О Севиру (+538) патријарху у Антиохији видети: ПОПОВИЋ, Р. *За и против Халкидона – Севир Антиохијски*, у: [6, р. 168-178]

⁶⁶ Део овог канона је наведен према: [4, р. 231].

⁶⁷ Детаљније о Несторију бившем Цариградском патријарху (428-431) као јеретику и његовом учењу и осуди као јеретика видети: [7, р. 187-271]. Донета су сва изворна документа – преписка Несторија и Св. Кирила Александријског, саборске одлуке и све оно што се односи на ову јерес.

⁶⁸ О монофизитима и њиховом учењу оличеном у архимандриту Евтиху (378-454) и бившим патријарсима Диоскору и Севиру видети детаљније: [7, р. 287-346], где су донети изворни текстови у преводу на српски језик, а који се односе на све појединости припреме, рада и одлука Халкидонског сабора 451. године. Посебна пажња је обрађена на догматско-богословски аспект монофизитске јереси.

епископа,, и на њима се разматрају догмати побожности и решавају сви актуелни црквени спорови и неспоразуми који постоје унутар Цркве. Чак се означава у које време током године се сабори одржавају: „први пут четврте недеље Педесетнице, а други пут дванаестог дана месеца хипервертеја,,. [1] Дакле, четврте седмице после Васкрса, а други пут дванаестог дана месеца октобра, јер *хипервертеј* одговара нашем октобру. [1] Трулског сабора правило 8. позива се на 19. правило Четвртог васељенског сабора у којем се констатује да у неким областима нема редовних сабора. Правило такође указује и на чињеницу да се неки епископи не одазивају и не долазе на саборе. Такве, како правило предвиђа, треба опоменути да се држе древне црквене праксе и да, ако нису болесни или спречени оправданим разлозима, редовно присуствују саборима. [7] У канону 8. Трулског сабора наводе се објективне околности које могу спречити поједине епископе да не присуствују на сабору. Помиње се „варварска најезда и због других постојећих узрока не могу предстојатељи Црква држати саборе два пута годишње, одредисмо да на сваки начин, ради црквених послова који обично искрсавају, буде у свакој области сабор дотичних епископа једанпут годишње, од Светог празника Пасхе па до краја месеца октобра ...,,. [4] Дакле, у овом правилу се једноставно констатује да понекад и у неким областима не постоје објективни услови да се црквени сабор одржи. Зато се у овом правилу каже да сабор буде макар једанпут годишње у назначеном времену старањем надлежног епископа. Правило такође понавља праксу да братски треба укорити оне епископе који не дођу, а здрави су и „слободни од сваког неодложног и неопходног посла,,. [4] Исте садржине је и правило 6. Седмог васељенског сабора. [4]

Неколико правила овог сабора говори о монаштву и манастирима. Мада је монаштво од самог почетка присутно у Цркви и чини њен неотуђиви, интегрални део, сада се, после вишевековног духовног искуства настоји да монаштво и монашки живот буду и канонски регулисани пошто је, свакако, било и неких одступања која нису била у духу свештеног предања Цркве. Овим питањем баве се канони 40. до 47. У канону 40. монаштво се схвата као удаљавање, одвајање „од вреве живота,, то јест од живота у свету. Конкретно, правило се придржава онога што у Цркви већ постоји по том питању када је реч о физичком узрасту и годинама старости оних који се опредељују за монашки живот и подвиг. У правилу се каже да одлука о примању монашких завета мора бити „после пуног развића разума, као већ сигуран и произашао од познања и расуђивања,,. Другим

речима, мисли се на трезвену и духовну зрелост особе која се опредељује за монаштво, да добро зна чему приступа јер, монашки завети су доживотни. Узрост старости од десет година је по овом канону доња старосна граница, али опет од настојатеља манастира, односно од духовног оца зависи, као и од саме особе која долази у манастир, да ли ће та граница бити одложена. Наравно, ово се не односи на примање монашких завета, већ на живот у манастиру у периоду искушеништва и духовне припреме која може трајати више година, сходно благослову и процени настојатеља манастира, односно духовног оца. [4] „Монашки јарам,, како се каже у овом правилу није лак. Ово правило се позива на правила Светог Василија Великог по којима женска особа може ступити у манастир када напуни 17 година живота. Сходно томе одређује се да удовице и оне које желе да буду посвећене као ђаконисе (-за ђаконисе су могле бити постављене после четрдесете године живота) могу примити монашке завете, не пре седамнаесте године.

Правило 41. овог сабора говори о духовном напредовању у монашком молитвеном и аскетском подвигу. Наиме, реч је о монасима који желе да се потпуно и до краја свог земаљског живота осаме, удаље из манастира и монашке заједнице и да живе потпуно сами. Они су познати као отшелници или анахорете. За овакав строг начин подвизавања требало је проћи вишегодишњу припрему и проверу. Они који се одлуче на овакав начин живота су, према овом правилу које је као такво плод стеченог духовног искуства, били у обавези да у манастиру проведу најмање три године и да се вежбају у духовној послушности свом духовном оцу, односно игуману. Настојатељ манастира, односно духовни отац ће проценити да ли они заиста могу испунити до краја и у свему све духовне захтеве и напоре живота у потпуном одвајању од света. Такви монаси су морали још једну годину да се духовно вежбају у потпуној усамљености и одвојености и тек тада су имали благослов да се посвете отшелничком подвигу. Овакав начин подвига био је доживотно опредељење: једино у случају великих немира или смртне опасности, по благослову надлежног епископа, могли су се повући из усамљености.

Следеће, 42. правило такође има у виду монахе пустињаке или еримите. Реч је пустињацима који се појављују у градовима „у црним хаљинама и са великом косом на глави, обилазе градове и мешају се са световним људима и женама, и свој завет срамоте,,. [4] Јасно је да се овде ради о оним монасима, или назови монасима, који су прекршили свој монашки завет, напустили усамљена места или монашке заједнице. Правило једноставно констатује да

такве треба „сместити у манастир и међу братију; ако неће, треба их сасвим изагнати из градова и да живе у пустињама, од којих су себи и назвање смислили,.. Дакле, Црква настоји да у сваком погледу сачува духовну чистоту и узвишеност монашког подвига као таквог и да спречи сваку врсту духовне непромишљености и евентуално смишљене злоупотребе истог. Такви, назови монаси су, пре свега, настојањем свог надлежног епископа смештани у манастире општежића. Ако се томе евентуално успротиве, такви су били обавезни да се врате и живе на пустим и потпуно осамљеним местима за која су се сами определили.

Правило 43. говори о томе да монашке завете може примити ко год то зажели, без обзира на претходни живот који је, можда, био пропраћен великим греховним стањем самог кандидата. Важно је само изразити добру и слободну вољу „било у који грех да је запао,, у свом ранијем животу. Другим речима, право на искрено, дубинско и доживотно покајање има свако, без обзира на грехе почињене у претходном животу у овом свету. Опредељење мора бити искрено, а сам Господ је тај који све, без разлике, позива на покајање, јер на то указују речи самог Господа Христа који каже: *Који долази мени, нећу га истерати напоље* (Јн 6,37). Правило 44. говори о кршењу монашког завета девичанства, као једног од темељних монашких завета. Овде се конкретно помиње блуд, затим ступање у брак са женом. Такав монах се подвргава епитимијама за блудочинство. Епитимија или казна за овај преступ је покајање које траје седам година.

Канон 45. говори о монахињама и начину како оне примају монашке завете. Правило је прилично опширно и помиње постојање женских манастира. Правилу се забрањује постојање праксе у појединим манастирима да женске особе које приступају монашком завету најпре „бивају обучене у свилене и друге сваковрсне хаљине, па још и украшене златом и драгим камењем,.. Када приступе олтару оне скидају богату одећу и облаче се у црне хаљине. Правило такву праксу забрањује, јер није добро, како се у правилу каже, „да се опет тиме подсећа на пропадљиви и пролазни живот, који је већ заборавила,.. [9]; [4] Слично овом је и правило 46. које говори, и о мушким, и о женским манастирима, и о томе да монашка лица могу излазити из манастира само ако за то постоји „неотклоњива потреба,.. У том случају из манастира излазе „благословом и дозволом настојатељице,, и то „са неком старијом монахињом или од првих у манастиру,.. Исто правило важи и у мушком манастиру. Они који се оглуше о ово правило подлежу „одговарајућим епитимијама,.. [9]; [4]

Најзад, правило 47. забрањује постојање такозваних сугубих манастира. Конкретно, у правилу се каже: „Ни жена у мушком манастиру, ни човек у женском да не спава,.. Ово се забрањује, како се каже у правилу „да верни треба да буду слободни од сваког спотицања и саблазни,.. [9]; [4]

SUMMARY

In this paper, only a short and partial church-historical review of the Fifth-Sixth or Trul Council held in Constantinople in 691-692 was made. years. For the first time in the Serbian language, the names of all the bishops who participated in this council were brought here. This council is in a way a supplement to the two last or previous Ecumenical Councils that did not adopt church canons or rules. That is why this Council adopted 102 canons, that is, the largest number of canons adopted by Ecumenical Councils. This paper also briefly discusses some canons that are, more or less, always current in the everyday life of the Church. Such canons include those that speak about the Holy Secret of the priesthood, about the regular holding of church councils and the mandatory participation of all bishops, how to deal with schismatics and heretics who repent and want to return to the Church, then monastic rules that regulate life in monastic communities: at what age monastic vows are taken, about the virtue of spiritual obedience to the abbot or abbot, how penances should be understood - as punishments, or as spiritual medicine for spiritual healing and spiritual progress in Christian virtues.

REFERENCES

1. *Acts of the Ecumenical Councils*. Volume IV. St. Petersburg, 1996. / *Дејния всељенских соборов*. Том IV. Санкт Петербург, 1996. /
2. *Holy canons of the Church*. [translation from the Greek and Slavic Bishop Athanasius retired of Herzegovina]. Belgrade, 2005. / *Свештени канони Цркве*. [превод са грчког и словенског Епископа Атанасија умировљеног Херцеговачког]. Београд, 2005. /
3. JOHN OF DAMASCUS, Venerable. 2012. *On heresies*. [translation by Slobodan PRODIC]. Shibenik: Publishing institution of the Diocese of Dalmatia - Istina, 2012. 157 p. / ЈОВАН ДАМАСКИН, преподобни. 2012. *О јересиима*. [превод Слободан ПРОДИЋ]. Шибеник : Издавачка установа Епархије далматинске – Истина, 2012. 157 с. /

4. POPOVIĆ, Radomir V., archpriest-stavrofor. 2011. *Ecumenical Councils - Fifth, Sixth and Seventh - selected documents. Book 2.* Belgrade, 2011. / ПОПОВИЋ, Радомир В., протојереј-ставрофор. 2011. *Васељенски сабори - Пети, Шести и Седми – одабрана документа. Књига 2.* Београд, 2011. /
5. POPOVIĆ, Radomir V., archpriest-stavrofor. 2013. *Calendar question - church measurement and reckoning of time.* Belgrade, 2013. / ПОПОВИЋ, Радомир В., протојереј-ставрофор. 2011. *Календарско питање – црквено мерење и рачунање времена.* Београд, 2013. /
6. POPOVIĆ, Radomir V., archpriest-stavrofor. 2015. *Holy Tradition in history - a collection of works from the history of the Church.* Belgrade, 2015. / ПОПОВИЋ, Радомир В., протојереј-ставрофор. 2015. *Свето Предање у историји – зборник радова из историје Цркве.* Београд, 2015. /
7. POPOVIĆ, Radomir V., archpriest-stavrofor. 2019 *Ecumenical Councils - First, Second, Third and Fourth - selected documents. Book 1.* Belgrade, 2019. / ПОПОВИЋ, Радомир В., протојереј-ставрофор. 2019. *Васељенски сабори - Први, Други, Трећи и Четврти – одабрана документа. Књига 1.* Београд, 2019. /
8. *Rules of the Holy Ecumenical Councils with interpretations.* Moscow, 1877. / *Правила Свјатих Всељенских Соборов с толкованијами.* Москва, 1877. /
9. *Rules of the Orthodox Church with interpretations.* [action of Nikodim MILASH, Bishop of Dalmatia]. Book 1. Novi Sad, 1895. / *Правила православне Цркве с тумачењима.* [радња Никодима МИЛАША епископа Далматинског]. Књига 1. Нови Сад, 1895. /
10. KELLY, J. N. D. 2006. *Oxford Dictionary of Popes.* Oxford, 2006. 349 p. ISBN 978-0198614333.

THE TRULLO OR FIFTH-SIXTH COUNCIL – HISTORICAL-CANONICAL ASPECT OF SOME OF THE RULES OF THE COUNCIL

Radomir POPOVIC, professor, Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, Mije Kovacevića 116, 11060 Belgrade, Republic of Serbia, radomir.popovic@live.com, 00381112762732, ORCID: 0009-0006-8735-6502

Abstract

Fifth-Sixth or Trullo Council is added to the Ecumenical Councils, but not as a separate council, but as a supplement to the Fifth and Sixth Ecumenical Councils. It is significant in that most of the canons governing the internal church organization and life were adopted on it. In this overview, the names of all the bishops who participated in the council were brought. In particular, some rules or canons were considered that concern ever-current and important issues in the life of the Church: about holy persons, about schisms and heresies and how to overcome them, about the Church way of life. In particular, this paper discusses the canons that speak about monasticism: commitment to the monastic life, about the type of common life and asceticism, about penances as spiritual remedies for repentance and spiritual progress.

Keywords

Fifth-Sixth or Council of Trullo, Canons, King Justinian II (685-695), Constantinople, Rome.